

ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ ГРАЖДАНСКОГО ПРАВА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

ЗЕЙНЕТАҚЫМЕН ҚАМСЫЗДАНДЫРУ ЖҮЙЕСІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Хасенов С.Б.,

*А. Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университеті заң факультеті азаматтық құқық және іс жүргізу кафедрасының аға оқытушысы,
заң ғылымдарының кандидаты*

Қазақстан Республикасындағы зейнетақы жинақ қорлары жүйесі мен жұмыс берушілердің түрлі жәрдемақы төлеулерін біріктіретін әлеуметтік қамсыздандырудың мемлекеттік жүйесінің қалыптасуы, бұл саладағы заң қатынастарының маңызы мен әлеуметтік қамсыздандырудағы құқықтық реттеулердің мәнін талдауда жаңа талаптарды талап етеді.

Әлеуметтік қамсыздандыру заң қатынастарын іске асыру Қазақстан Республикасы үшін өзін әлеуметтік мемлекет ретінде бекітуінің басты шарты боп есептеледі /1/.

Қазақстан Республикасының Конституциясы жас шамасына қарай, ауырған жағдайда, мүгедектік, асыраушының жоқтығы, басқа да заңды негіздемелерге әлеуметтік қамсыздандырулар мен ең аз мөлшерлі зейнетақы төлеуіне кепілдік береді. Ерікті әлеуметтік сақтандырулар мен әлеуметтік қамсыздандырудың қосымша түрлері ынталандырылады /1/.

Зейнеткерлік қатынастардың құқықтық реттеуіне тоқталсақ, оның зерттеу мәселесін қарастырмай толық мәлімет ала алмаймыз.

«... Әлеуметтік қамсыздандыру құқығы пәнінің негізін азаматтар мен жәрдемақы төлеуші мекемелер арасындағы белгілі формаға сәйкес тұтынудың меншіктік қатынастары құрайды» /2/.

Зейнеткерлік заң қатынастары заң фактілері негізінде пайда болған азаматтар мен әлеуметтік қамсыздандыру құқығы нормаларымен реттелген қатынастар жүйесі.

Әлеуметтік қамсыздандыру мекемесінің шешімі бойынша тағайындалған зейнетақы уақытында алынып, ал оны төлеуші мекеме уақытында төлеп тұруы шарт. Зейнеткерлік заң қатынастары әлеуметтік қамсыздандыру қатынастарының кешені боп біріктірілген.

Құқықтық реттеу жөнінде Р.О. Халфина былай деп жазған: «Құқық өз бетінше басқару жүйесі боп табылады». Құқық нормаларын қоғамдық ұйымдар мен адамдардың мінез-құлқы реттейді. Қоғам алдында әр кезеңге байланысты тұрған мақсат міндеттерге құқық өзіне ғана тән ерекше құралдар арқылы қоғамдық өмір үрдістеріне әсер етеді /3/.

Құқықтық реттеу институты маңыздылығына сүйене отырып, барлық заң қатынастарының элементтерін іске асыру, кешендік үрдісін іске асыру сұрақтарына тоқталайық.

«... Әлеуметтік қамсыздандыру құқығы пәнін құраушы элементтерінің ішкі құрылымында бір-бірімен біріктірілген элементтер жиынтығы бар».

Осылайша, зейнеткерлік қатынастар ішіне жас шамасына, т.б. себептерге байланысты қамтамасыз ету қатынастары кіреді. Әлеуметтік қамтамасыз ету құқығы пәнін құраушы элементтердің (бөліктер) де басқа ішкі құрылымы болады /4/.

Зейнетақы заң қатынастарының бұл түрі Ресей Федерациясы мен ТМД елдерінің көбінде іске асырылған, бірақ Қазақстан Республикасында зейнеткерлік әлеуметтік қамсыздандыру заң қатынастары басқа мазмұнға негізделген. Бұл сипат толығымен заң қатынастарының жіктелуінде ашылмақ. Зейнетақы заң қатынастарын түрлі негіздемелерге сүйеніп жіктеуге болады: субъектік құрылымына сай; пайда болу негіздемесіне сай; зейнетақы төлемдерін тағайындау ретіне сай.

Зейнетақы заң қатынастарын төлем жүргізу негізіне орай: Зейнетақы төлеуші мемлекеттік орталық пен зейнетақы алушының арасындағы зейнетақы заң қатынастары; зейнетақы қоры мен зейнетақы алушылардың арасында; зейнетақы алушы мен мелекеттік зейнетақы қоры, алушы мен жинақтаушы зейнетақы қоры, алушы мен ашық жинақтаушы зейнетақы қоры және алушы мен корпоративті жинақтаушы зейнетақы қоры арасындағы заң қатынастары.

Зейнеткерлік заң қатынастарын құқыққа ие болу субъектісінің құқықтық дәрежесіне байланысты былайша топтауға болады:

Зейнетақы төлеу мемлекеттік орталығынан жеңілдік түрінде зейнетақы алуға құқығы бар тұлғалар; Зейнетақы төлеу мемлекеттік орталығынан ортақ негізде зейнетақы алатын зейнеткерлер; міндетті түрдегі зейнеткерлік төлемдерден алатын зейнетақы мен ерікті зейнеткерлік жинақтан алатын зейнетақы. Бұл қатынастардың өзгермелі сипаты уақытқа байланысты процедуралық қатынастар, әлеуметтік қамсыздандыру құқығының пәнін құраушысы ретінде, зейнеткерлік қатынастардың алдында пайда болады. Процедуралық заң қатынастары зейнетақы алу құқығын анықтаса, ал зейнеткерлік заң қатынастары - бұл құқықты іске асырады. Кез келген процедуралық қатынас негізінде заң құрылымы мен фактісі болады. Бір жағдайда еңбек өтілі мен зейнеткер жасы есептелсе, екіншіде – зейнеткерлік жас пен зейнетақы жинақтау кезеңі, ал үшіншіден – мүгедектіктің пайда болуы, еркін зейнетақы төлемдер негізінде болуы мүмкін.

Зейнетақы заң қатынастарының пайда болуына тоқталсақ, оған негіз болатын алушы мен жинақтаушы зейнетақы қоры арасында және салушы мен жинақтаушы зейнетақы қоры арасындағы зейнеткерлік келісім.

Заңды регламентке сүйенген зейнеткерлік келісім салушы мен жинақтаушы зейнетақы қоры арасында бар, ҚР «Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамтамасыз ету туралы» Заңына сәйкес «алушының зейнеткерлік келісімі» деген ұғым бар. Ол алушымен корпоративті жинақтаушы зейнетақы қорының арасындағы келісімді бұзу туралы сөз болғанда, зейнеткерлік келісімнің міндеттемелерін уақытында қажетті шарттарға сай орындамай келсе, жинақтаушы зейнетақы қорының лицензиясының қайта алу, тоқтату туралы жағдай туындайды.

Зейнетақы төлемдерін алушылар мен зейнетақы жинақтаушылар қорының арасында пайда болған зейнеткерлік заң қатынастарының арқасында Қазақстан Республикасының зейнеткерлік заң қатынастары жүзеге асырылды.

Жинақтау жүйенің пайда болуымен салушы мен жинақтаушы зейнетақы қоры арасында заң қатынастары пайда болды. Біздің ойымызша бұл қатынастар зейнеткерлік қатынастарға қарағанда көмекші сипатқа ие болады және әлеуметтік қамсыздандыру құқығын реттеу пәнінің құрамына кіреді.

Әлеуметтік қамсыздандыру құқығы төңірегіндегі материалдық заң қатынастары негізгі болып есептелсе, қалған барлық қатынастар өндірістік қызмет атқарады.

Негізгі заң қатынастары өз бетімен өмір сүре алады, бірақ әлеуметтік қамсыздандыру құқығы төңірегіндегі іске асушы басқа заң қатынастары негізгісіз мүмкін емес.

Расында, алушы мен жинақтаушы зейнетақы қоры арасындағы заң қатынастары өз бетімен жеке өмір сүре алады, бірақ салушы мен жинақтаушы зейнетақы қоры арасындағы қатынас аталған қатынасыз мүмкін емес, өйткені олар көмекші, қамсыздандыру сипатпен алушы мен жинақтаушы зейнетақы қоры арасындағы заң қатынастарының дұрыс іске асуына бағытталған.

Жинақтаушы зейнетақы қорының құқықтық қамтамасыз ету қызметі, деңгейі кең ауқымдағы нормативті-құқықтық қорда бекітілген. Алушы мен жинақтаушы зейнетақы қоры арасындағы зейнеткерлік заң қатынастарын реттеуші негізгі заңнамалық акт «Қазақстан Республикасында

зейнетақымен қамтамасыз ету туралы» Қазақстан Республикасының 1997 жылы 20 маусымдағы Заңына сәйкес.

Бірінші, заң қатынастарының субъекті құрылымына тоқталсақ. Кейбір жағдайда зейнетақы алушылар қатарында шетел азаматтары мен азаматтық алмаған кісілер болуы мүмкін, өйткені заңнамаға сәйкес олар жұмыс орны, тұрғылықты жеріне қарамастан жинақтаушы зейнетақы қорларына салымшы болуы мүмкін.

1994 жылғы 27 желтоқсандағы «Шетел инвестициялары жайлы Қазақстан Республикасының Заңында шетел азаматтарының зейнетақы төлемдері өз жұмыс орындарынан басқа елдің қажетті қорларына сол елдің валютасына сәйкес жіберілуі қарастырылған. Ерікті төлемдер шетел азаматтарының қатысуымен пайда болған зейнеткерлік заң қатынастарының объектісі бола алады. Басқа жақтан, қордан зейнеткерлік төлемдерді алуға Қазақстан Республикасынан басқа тұрғылықты орынға көшіп кетуі себеп бола алады. («Қазақстан Республикасында зейнетқымен қамтамасыз ету туралы» Заңында 28-б. 1-б. 4-т.)

Заң қатынастарын реттеуші жергілікті актілердің біреуінде жинақтаушы зейнетақы қорының зейнеткерлік тәртібі жайлы айтылған. ҚР «Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамтамасыз ету туралы» Заңының 29-бабы 3-бөліміне сәйкес.

Жинақтаушы зейнетақы қорының ережелері салушылар мүдделеріне және ерікті төлем алушылар мүдделеріне кедергі келтірмеуі тиіс. Сондай-ақ алушы жинағының құпиялығы жайлы да мәселе бар. Алушы ақшасының мәліметі, ақша қалдықтары мен өзгерістері Заңға сәйкес қорғалады.

Алушы мен жинақтаушы зейнетақы қоры арасындағы заң қатынастарының тоқтауында көптеген себеп болуы мүмкін. Олар алушының өлімі, Қазақстан Республикасының төңірегінен тұрғылықты орынға көшіп кетуі, жинақтаушы зейнетақы қорларының жойылуы, қайта құрылуы, алушы жинағының басқа қорға ауыстыруы және т.б.

ҚР «Қазақстан Республикасындағы зейнетақымен қамсыздандыру туралы» Заңының 1-бабына сәйкес: «Зейнетақы – жинақтаушы зейнетақы қорлары Зейнетақы тағайындау төлеу орталығы органы». Бұл анықтама зейнетақы төлеу орнын ғана анықтап, оның мазмұны мен мәнін айқындамайды.

Әлеуметтік қамсыздандырудың бұл түріне сипаттама беру мақсатында ол туралы теориялық талдауларға жүгінсек.

Р.И. Иванова: «Зейнетақы – зейнеткерлік заң қатынастарының негізінде айлық ақша төлемі боп есептеледі. Ол ақша тек зейнеткер жасындағы кісілерге, мүгедектерге, мемлекет алдында қызмет көрсеткен кісілерге, асыраушысын жоғалтқандарға, қоғамға пайдалы қызмет көрсеткендерге жұмысшы айлығымен сәйкес және зейнеткерлердің өмір сүру көзі болып табылады», - дейді. Бұл ұстаным зейнетақы алуға құқылы кісілердің қатыстылығын айқындауға негізделген.

Жаңа зейнетақы заң қатынастарына сүйене отырып, зейнетақыны Мемлекеттік зейнетақы тағайындау төлеу орталығы органы, жинақтаушы зейнетақы қорларынан ала алады. Мемлекеттік зейнетақы тағайындау төлеу орталығы органынан Заңда айтылғандай:

- 1) 1998 жылдың 1 қаңтарына дейін зейнетақы алушыларға;
- 2) 1998 жылдың 1 қаңтарында зейнеткерлік жасқа жеткендерге және 6 айдан кем емес жұмыс тәжірибесінің болуы шарт.

Осылайша Мемлекеттік зейнетақы төлеу орталығынан қаржы алуға құқылы бірінші топ айқындалды.

Екінші топ – Жинақтаушы зейнетақы қорынан алушыларынан, соның ішінде жас шамасынан артық қызмет көрсеткендерден құралған.

Енді зейнетақы сипаттамаларының теориялық зерттеулеріне тоқтала кетейік. И.В. Гуцин колхозшыларға бекітіліп төленетін зейнетақының мынандай сипаттарын көрсеткен:

- а) ақшалай төлемдер;
- б) ай сайынғы;
- в) алиментарлық сипаты бар;
- г) мемлекет не колхоз есебінен төленетін;
- д) кәрілік, мүгедектік, асыраушы жоқтығы;
- е) еңбек тәжірибиесінің мерзіміне байланысты;
- ж) төлем көлемі жұмысшының бұрынғы жалақы мөлшеріне тәуелді /5/.

Э.Г. Тучкова өз сөзінде: «Зейнетақыны басқа төлемдерден айқындайтын екі ерекшелігі бар, біріншіден кісілер мен еңбекке жарамсыз адамдарға берілуі. Екіншіден, бұл өз азаматтарын асырау көмек көрсету ісін мақсат тұтқан» /6/.

Әрине зейнетақы, біздің ойымызша, ай сайын республикалық бюджеттен және зейнетақы жинақ қорларынан төленетін ақшалай көмек.

Төлемде еңбек тәжірибесінің ұзақтығына байланысты. Ал зейнетақы жинақ қорларында мұндай жағдайға қарамайды, зейнеткерлік жасқа жетсе, төлене береді, әрине төлем көлемі еңбек көрсеткішімен айқындалатыны белгілі, кейбір жағдайларда еңбек аз мөлшерлі зейнетақы тағайындалады.

Әрбір төлемдер түрлі мақсатқа негізделіп, азаматтардың конституциялық құқығы бойынша қартайған шағында, мүгедектікке, асыраушының жоқтығына байланысты қажеттіліктерін қамтамасыз етеді. Төлемдердің мәселесін ғылыми тұрғыда зерттеумен айналысқан құқықтанушы ғалымдардың ойларына жүгінсек, мысалы И.В. Гуцин төлемдердің жалпы сипатын мынандай тәртіппен ашқан: а) ақшалай төлемдер; б) дара немесе айлық төлемдер; в) әлеуметтік қамсыздандыру үшін қоғамдық тұтынушылық қорларда жиылған колхоздың немесе мемлекеттік есептегі төлемдер; г) алиментарлық сипаттағы төлемдер; д) заңнамада қарастырылған түрлі мақсаттағы төлемдер: бала туу, аяғы ауыр кезіндегі еңбек ақысы, ауру, өлім, шипажайларда керекті емдеу жүргізуге көп балалы, тұрмыс жағдайы нашар отбасыларға; жалғыз басты аналарға, әскер қатарында жүрген қызметкерлердің әйелдеріне бала өсіруге көмек жасау; I және II топтағы зейнетақы алмайтын мүгедектерге; бала кезінен I және II топ мүгедектеріне; е) төлем мөлшері кейбір жағдайда – белгілі сомаға негізделеді, кейде өткен еңбек тәжірибесіне байланысты /5/.

Р.И. Иванова: «Төлемдер материалдық заң қатынастарының объектісі ретінде, ақшалай әлеуметтік-алиментарлық төлемдер мемлекеттік көмек сипатқа ие және заңда қарастырылған шарттарға сәйкес азаматтарға беріледі».

Қаржыландырудың дерек көзіне сәйкес қазіргі уақыттағы төлемдер республикалық немесе жергілікті бюджеттен және жұмыс берушінің есебінен жүргізіледі. Ақшалай төлемдер белгілі сомаға сәйкес айлық көрсеткішке ие болады. Төлеу жүйесіне сәйкес жәрдемақы, айлық ақы жеке-жеке дара ақы боп екі топқа бөлінеді.

Төленетін жәрдемақы алушының белгілі әлеуметтік қорғау құқығына сәйкес әлеуметтік қамсыздандыру қорларымен белгіленеді.

Кейбір жәрдемақылар өмірлік төленеді (жас шамасына лайық мемлекеттік әлеуметтік төлемдер, арнайы мемлекеттік Ұлы Отан Соғысының ардагерлеріне төлемдер). Басқа жәрдемақылардың төлеу шарттары зейнеткердің жас шамасына, материалдық, физиологиялық жағдайларына байланысты. Тағы басқалары бір рет төленетін жәрдемақыларға жерлеуге бөлінетін ақшалар бар.

Жәрдемақы алудың негізі түрлі боп келеді және оларды белгілі топқа бөлуге болмайды.

Мемлекет 1998 жылғы 1 қаңтарға дейін зейнеткерлікке шыққан азаматтарды зейнетақы төлемдерінің бұрын белгіленген мөлшерін сақтай отырып, зейнетақымен қамсыздандыруға кепілдік береді.

Құқықтық реттеу пәні мәселесі ғылымның құқықтық салалары мен жалпы құқық теориясы шеңберінде жүргізілетін ғылыми зерттеулердің негізі боп саналады.

Құқықтық ғылымдағы құқықтық реттеу пәні түрлі саладағы құқық нормаларын реттейтін қоғамдық қатынастар жиынтығы боп айқындалады. Басқа сөзбен айтқанда құқықтық реттеу пәні мәселесі - қоғамдық қатынастар және оның құрамдас бөліктерінің ерекшеліктері, мөлшері мен сипаттама мәселелері.

Сонымен қатар осы жайлы өз пікірін білдірген С.С. Алексеевпен толық келісуге болады. «Құқықтық реттеу» пәні құқық салаларын жіктеудегі дара материалдық бағалау түрі бола отырып, басқа да топтастыру маңызына ие болады. Реттеу пәніне сәйкес құқықтық институттар құқық салалары бойынша ғана емес, әр саланың ішкі бөліктерінде де таралуы мүмкін /7/.

Әлеуметтік қамсыздандыру құқығы туралы жарық көрген аз ғана әдебиеттерде осы сала мәселелері жайлы біртұтас пікір қалыптаспаған.

Бұл жағдай әлеуметтік қамсыздандыру құқығының («жастығы» мен арнайы жұмыстардың жоқтығымен айқындалады).

Бұл мәселелерді ашатын монографияларды 1980-жылдарда Р.И. Иванова мен В.А. Тарасова қарастырса, ғалымдар көбіне әлеуметтік қамсыздандыру құқығы пәнін айқындаумен ғана шектелген /8/.

Қазақстанда колхозшылардың /9/, әскери қызметкерлердің, мүгедектердің әлеуметтік ақталуы /10/ ерекшеліктерін қарастыратын жұмыс жоспары жасалған.

Әлеуметтік қамтамасыздандыру заң қатынастарын зерттеуіміздің барысында заңнамалық және экономикалық жүйелердің өзгерістерін ескеріп, қойылған мәселенің негізгі қағидаларын талдауды мақсат еттік.

Осылай, В.С. Андреевтің пікірінше, әлеуметтік қамсыздандыру құқығы пәніне медициналық көмек көрсету, жас шамасы мен еңбекке жарамсыз жағдайларда, ана мен бала қатынастарында азаматтарды қамсыздандыру, отбасыларға мемлекеттік көмек етуді жатқызуға болады делінген.

Т.В. Иванкина өз зерттеуінде, әлеуметтік қамсыздандыру құқығы пәнін анықтағанда, тұтынушы қорларының қоғамдағы реттеулеріне көп назар аударады. В.Ш. Шайхатдиновтың жазуында әлеуметтік қамсыздандыру құқығы пәнін қамсыздандыру жұмыстарын жүргізетін азаматтар мен жеке тұтынушылардың қоғамдық қорлары арасында қалыптасқан жүйе құрайды делінген.

Енді Ю.С. Мацулевичтің көзқарасын байқасақ, әлеуметтік қамсыздандыру құқығы пәнін материалдық жағдай туғызуды мақсат тұтқан қоғамдық қатынастар мен арнайыландырылған әлеуметтік қорлардың тегін төлеу басымдықтар жиынтығы ретінде көрсеткен.

Әлеуметтік қамсыздандыру құқығы пәнінің анықтамасын Е.Н. Мачульская былай сипаттайды: «Жеке тұлғалардың қажеттілік стандарттарына сәйкес қанағаттанудан пайда болған бюджеттен тыс, әлеуметтік сақтандыру, федералдық және басқа да бюджет қорлары есебінен әлеуметтік қауіп ықпалында болатын ақылы қайтарымсыз сипаттағы мүліктік қарым-қатынас».

Келтірілген жағдайларды Қазақстан Республикасында бүгінгі күні қалыптасқан әлеуметтік қамтамасыз ету жүйесіне сәйкес қарасақ, шынында да әлеуметтік қамсыздандыру заң қатынастары әлеуметтік қамсыздандыру, әлеуметтік мекемелері мен жеке тұлғалар арасында өрбитіні белгілі, және субъект ретінде әлеуметтік қамсыздандыру жұмыстарын белгілі мөлшерде орындайтын жұмыс берушілер тағайындалған.

Қарастырлып отырған заң қатынастары қоғамның экономикалық дамуына сәйкестендірілген қалып негізінде бағытталады.

Әлеуметтік қамсыздандырудың эквиваленті емес, негізі жайлы сөз еткенде шарттылық өлшемін ескеру жөн, өйткені зейнеткерлік қамтамасыз ету шартты зейнеткерлік салымдарға, яғни жұмыс ақысына байланысты.

Әлеуметтік қамтамасыз ету жеке дара негізге сүйеніп, қоғамдық қорлардан ұсынылған ереже тәртібіне сай әр әлеуметтік қамтамасыз ету мәселесіне лайық құрылған өзіне ғана тән сипаты бар нақты субъектілердің өзара байланыстардағы құқықтар мен міндеттер жиынтығын құрайтын заң қатынастары боп табылады. Ол нақты анықталған субъектілер арасында іске асады, яғни жекелік сипаты бар.

Қоғамдық тұтыну қорларынан әлеуметтік қамтамасыз етілетін мәселеге келсек, бүгінгі күні түрлі әлеуметтік қамтамасыз етумен айналысатын қоғамдық қорлар Қазақстан Республикасында жоқ, әлеуметтік қамтамасыз ету түрлерінің бір бөлігі мемлекеттік және жергілікті бюджеттерден төленсе, басқа бөлігі арнайыландырылған, көбіне жұмыскерлердің еңбегін төлеу қорларынан төленеді. Сонымен, қоғамдық қорлардан бөлінетін әлеуметтік қамтамасыздандыру әлеуметтік қамтамасыз етудің сипаты түрінде қазіргі таңда Қазақстан Республикасында айқындалмаған.

Әдебиеттер:

1. Конституция Республики Казахстан: Принята 30 августа 1995 года. – Алматы: Жеті жарғы, 1997.
2. Андабеков Н.Т. Социальное обеспечение по законодательству Кыргызской Республики (теоретический аспект): Дис. ... канд. юрид. наук. – Бишкек, 1998.
3. Халфина Р.О. Право как средство социального управления. – М.: Наука, 1988.
4. Шайхатдинов В.Ш. Теоретические проблемы права социального обеспечения. – Свердловск, 1984.
5. Гуцин И.В. Правовые проблемы социального обеспечения колхозного крестьянства. – М., 1986.
6. Тучкова Э.Г. Труд и социальное обеспечения граждан в СССР (правовые) проблемы. – М., 1990.
7. Алексеев С.С. Общие теоретические проблемы системы советского права. – М.: «Госюриздат», 1961.
8. Зайкин А.Д. Правоотношения по пенсионному обеспечению. – М.: Издательство МГУ, 1974; Лившиц Р.З. Соотношение трудового права и права социального обеспечения // В сб.: Вопросы социального обеспечения / Под ред. Я.М. Фогеля. – М.: ЦИЭТИН, 1976; Гуцин И.В. Теоретические вопросы общей части советской науки социального обеспечения: Учебное пособие. – Гродно: Гродненский Университет, 1981.
9. Сахипов М.С. Правовое регулирование пенсионного обеспечения колхозников. – Алма-Ата: Наука, 1966.
10. Межибовская И.В. Правовое регулирование социально-трудовых реабилитаций инвалидов в Республике Казахстан. – Алматы, 1995.

Түйін

Құқықтық мемлекет құру кезеңіндегі маңызды міндеттердің бірі – тұрғылықты халықты әлеуметтік қамтамасыз ету мәселесі болып отыр. Сонымен қатар зейнетақымен қамтамасыз етуді жүзеге асыру теориялық және әдістемелік базалары қазіргі заманғы талаптарға сай болуы керек.

Резюме

В период формирования правового государства одной из важных задач стала является проблема социального обеспечения населения. При этом теоретическая и методологическая базы осуществления пенсионного обеспечения должны соответствовать современным требованиям.

Summary

The problem of population social insurance security is one of important tasks in the period of legal state forming. Moreover theoretical and methodological bases of the execution of pension insurance must meet the needs of modern requirements.